

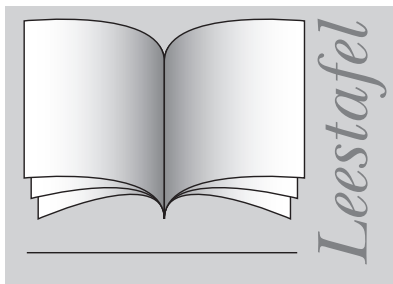
Francis G: *Avonturen in de mens*. Amsterdam: Uitgeverij Nieuwezijds, 2016. ISBN: 9789057124587. 262 blz. Prijs: € 19,95. Vertaling van: *Adventures in Human Being* (2016).

In 18 korte hoofdstukken maakt Gavin Francis een reis door de mens, van top

tot teen. Elk hoofdstuk is een ontdekkingsreis, waarin afgedaald wordt in het menselijk lichaam. Aan de hand van zijn eigen ervaringen als arts en puttend uit de filosofie, geschiedenis, kunst en literatuur plaatst Francis het lichaam in een ander perspectief, een perspectief dat breder is dan het medisch perspectief van anatomie en fysiologie. Een beeldende stijl met mooi gebruik van metaforen (bijvoorbeeld: 'waar normale hersenactiviteit – denken, spreken, verbeelding, gewaarwordingen - zich door het brein beweegt met het ritme van muziek, kunnen epileptische insulten vergeleken worden met een oorverdovende stoot ruis') ondersteunt dit. Francis stelt op die manier bijna terloops fundamentele vragen over ziekte, gezondheid en heelheid aan de orde.

Niet elk hoofdstuk vind ik even geslaagd; sommige hoofdstukken blijven toch wat oppervlakkig. De gebruikte afbeeldingen zijn bovendien niet altijd illustratief of ondersteunend aan de tekst, en de uitwerking had mooier gekund. Nu lijken de afbeeldingen wat lukraak tussen de tekst geplaatst. Maar alles bij elkaar genomen laat dit boek op een prettige en toegankelijke manier ons opnieuw kennismaken met het lichaam, en bekijkt het ons lijf telkens vanuit een verrassend perspectief. De overzichtelijke hoofdstukken, de beeldende stijl en de prettige toon maken dit een fijn boek om te lezen.

Drs. Simone Naber, onderwijscoördinator bij IQ healthcare, Radboudumc Nijmegen

Hoven M van den, Bolt I, Ebbelaar C & Groenink L (red.). *Ethiek voor apothekers*. Amsterdam: Boom uitgevers, 2016. 144 blz. ISBN: 9789089538857. Prijs: € 22,50.

De toenemende aandacht voor farmaceutische ethiek gaat gelijk op met de ontwikkeling van de apotheker als zorgverlener. De apotheker ontpopt zich namelijk steeds meer als een behandelaar die in direct contact met de patiënt farmaceutische zorg verleent. Die nieuwe rol leidt tot nieuwe vraagstukken. De farmaceutische ethiek

dwingt apothekers positie in te nemen: wie zijn wij, waar staan wij voor en welke keuzes dienen wij te maken? Dit boek kan apothekers enthousiast maken om hierover na te denken en met elkaar in discussie te gaan, bijvoorbeeld door middel van de aangereikte methode van moreel beraad.

Naast een praktische introductie op de verschillende filosofische invalshoeken, zijn vooral de casussen verhelderend. De commentaren van zowel apothekers als ethici bij de casuïstiek brengen een speelse dialoog tussen theorie en praktijk tot stand. De voorbeelden laten zien hoe divers de ethische dilemma's zijn waar de apotheker mee te maken kan krijgen.

Dat de professionele autonomie van de apotheker niet voor iedereen vanzelfsprekend is, wordt pijnlijk duidelijk in een casusbespreking over euthanasie. Terwijl een apotheker aangeeft zich '...er persoonlijk van te willen vergewissen dat de situatie waarin de patiënt zich bevindt de

vraag naar euthanasie rechtvaardigt' (blz. 84), noemt een hoogleraar in haar ethische reflectie het '...aanmatigend als een apotheker dit oordeel denkt te kunnen vellen' (blz. 89). Kennelijk is er nog een weg te gaan voor de erkenning van de apotheker als zorgprofessional met eigen ethische afwegingen.

Apothekers zullen uiteindelijk zelf hun morele kaders moeten scheppen. In het *Handvest van de apotheker* (KNMP, 2013) is hiervoor een fundament gelegd met het formuleren van een aantal kernwaarden. Het is een gemiste kans dat de auteurs hieraan voorbij zijn gegaan en daarmee aansluiting hebben gemist bij de pogingen die de beroepsgroep zelf onderneemt om farmaceutische ethiek in de hoofden en harten van apothekers te krijgen.

Sonja Keizers, Apotheker en oprichter van Apotheek Pillen en Praten, Den Haag, www.pillenpraten.nl